

Oponentský posudek

diplomové práce **Martiny Slámové** na téma

„Právní otázky spojené s poručenstvím a opatrovnictvím“

Autorka předložené diplomové práce zvolila méně obvyklé téma své práce, které je velmi úzce spojeno s poměrně širokou, především praktickou problematikou. Obojí úzce souvisí se zastoupením především fyzické osoby, ale též výjimečně i osoby právnické (jak se v práci dále autorka zmiňuje). Samotná problematika zastoupení se vyznačuje mnohými zajímavými teoretickými aspekty a bylo by o ní možno samostatně pojednat. Takovou teoretickou úvahu ovšem autorka ve své práci neuvádí. Předložená práce obsahuje 58 výkladových stran včetně úvodu a závěru. Práce je rozdělena do sedmi kapitol, přičemž první, poměrně rozsáhlá kapitola, je věnována historickému vývoji institutu poručenství a opatrovnictví. Historie těchto právních institutů zřejmě autorku této diplomové práce velmi zaujala, protože jí věnuje poměrně dosti místa. V této kapitole bych ovšem autorce vytkla uvádění historických fází legislativních změn, pokud jde o úpravu poručenství a opatrovnictví. Nepovažuji za správné vycházet v období po 2. světové válce z roku 1945 a dále pak z roku 1989. Společenské změny, které poválečné období přineslo, v těchto letech podměnily sice legislativní vývoj (protože šlo o hluboké společenské a politické změny), nicméně legislativní vývoj je třeba datovat účinností těch zákonů, které postupně byly nově přijímány. Pochopitelně, že autorka o těchto zákonech ve své práci píše, bylo ovšem třeba se zejména hlouběji podívat na úpravu institutu poručenství po účinnosti zákona č. 94/1963 Sb., o rodině tj., od 1. dubna 1963 až do účinnosti jeho novely zák. č. 91/1998 Sb., účinný od 1. srpna 1998.

Zákon o rodině totiž přestal používat pojmu poručenství. Velmi zajímavé a velmi chatrné byly důvody, proč zákonodárce tehdy tento pojem opustil a pro poručenství a opatrovnictví byl zákonodárcem určen pouze pojem opatrovnictví, Kritika tohoto neblahého stavu byla, už v této historické době, poměrně silná a ozývaly se hlasy v teorii i v praxi zastávající názor, že pojem poručenství by měl být znovu do zákona o rodině uveden, neboť obsahově se velmi od opatrovnictví liší (i když oba instituty slouží v oblasti zastoupení). Návrat pojmu poručenství byl tedy očekáván v teorii i praxi a byl zcela na místě.

Některé obecné otázky řeší autorka v kapitole třetí nadepsané „Výchozí pojmy“. Zde bych autorce vytknula, že používá některých pojmů, které uvádí text nového občanského zákoníku, ačkoliv práce je převážně věnována výkladu právní problematiky zastoupení de lege lata. Pokud autorka chce používat nových pojmů např. „právní způsobilost“ bylo by třeba uvést určité vysvětlení, proč tak činí. Do této kapitoly zařadila autorka také výklad o zákonném zastoupení nezletilého a náhradní rodičovské péči. Uvedený výklad není, podle mého názoru, systematický a je nepřesný. Na straně 34 autorka uvádí větou „Rozeznáváme následující formy náhradní rodičovské péče“, konkrétní názvy, které ovšem tímto způsobem nelze za sebou řadit, např. osvojení nese s sebou úplně kvalitativně jiný vztah než opatrovnictví atd. Pokud jde o zastoupení, jsou mezi nimi velké rozdíly.

Poručenství je věnována kapitola čtvrtá obsahující 7 stránek výkladu. Jde o poměrně stručný výklad, i když zřejmě některé právní otázky by si zasluhovaly podrobnějšího výkladu, např. na stránce 39 výklad o ustanovení orgánu sociálně právní ochrany dětí poručníkem. Nevím, odkud čerpala autorka poznatek, že jde o „tzv. dočasné zákonné poručenství“ srov. str. 39 třetí

odstavec. Lze si totiž snadno představit případy, kdy nezletilé dítě nikdy jiného poručníka než tento orgán mít nebude. Je tomu tak proto, že bez souhlasu konkrétní fyzické osoby nelze tuto soudem ustanovit poručníkem. Proto v případech, kdy takováto osoba nebude nalezena a dítěti poručníka ustanovit zákon ukládá, musí soud ustanovit poručníkem orgán sociálně právní ochrany dětí (§ 79 odst. 3 zákona o rodině).

Oproti institutu poručenství má institut opatrovnictví mnohem širší dopad, jeho právním základem byla doposud vždy ustanovení občanského zákoníku. Jde o typické soukromoprávní zastoupení, které zařazujeme do kategorie zastoupení zákonného, jež se liší v konkrétních případech způsobem svého vzniku i rozsahem práv a povinností pro ten či onen druh opatrovnictví stanoveny. Podle mého názoru se mohla autorka v své diplomové práci více věnovat otázce právní povahy opatrovnictví v rodinně právních vztazích i jejich zvláštnostem. Konkrétní připomínku mám ke straně 50, kde autorka správně uvádí, že „opatrovnictví není institutem náhradní výchovy nezletilého dítěte“, čímž se dostává do rozporu se svým vlastním tvrzením uvedeným na straně 34, kde opatrovnictví zahrnuje mezi „formy náhradní rodičovské péče“. K výkladu v kapitole o opatrovnictví by bylo možno uvádět ještě několik dalších připomínek – např. na straně 52, ve třetím odstavci ve čtvrtém bodu by bylo třeba doplnit, že může dojít i ke kolizi právních zájmů rodiče a dítěte.

Zajímavá právní úprava je uvedena v odstavci čtvrtém, § 79 zákona o rodině, které se v praxi používá v souvislosti s dětmi, které byly umístěny rodičem do tzv. babyboxu. Pro tyto případy vyplývá zákonná povinnost zastupovat tyto děti, jejichž rodiče nejsou známi orgánům sociálně právní ochrany, ač zatím nejsou ani poručníkem a je otázkou zda pro tento konkrétní případ je možno je považovat za opatrovníky.

Práce by si zasloužila pečlivější „korektorskou“ pozornost, např. str. 5 úvahy.... „de lege merenda“ – správně „ferenda“. Bylo by možno uvést některé další nepřesnosti. Pokud jde o literaturu, autorka vychází ze základní literatury monografické, časopiseckou literaturu neuvádí, minimálně odkazuje na prameny elektronické. Nicméně v poznámkách na jednotlivých stránkách na jednotlivé prameny odkazuje, celkem 58 odkazů.

Jak z uvedeného textu posudku vyplývá, je možno práci vytknout některé nedostatky obsahové i formální. Přesto nelze práci označit za naprosto nedostatečnou. Přesvědčivý je závěr práce, ve kterém autorka uvažuje o některých formulacích uvedených v novém občanském zákoníku. Zřejmě o řadě právních otázek spojených s institutem zastoupení v soukromém právu přemýšlela a snažila se postihnout jejich právní a společenský význam. V práci se projevuje určitá nezkušenost ve zpracování poměrně obtížné právní problematiky.

Celkově tedy předloženou práci hodnotím, přes některé její nedostatky, jako způsobitou pro ústní obhajobu.

Otázka k obhajobě: Vtah poručenství a pěstounské péče.

Předběžné hodnocení: dobře

V Praze dne 7.9. 2012

Doc. JUDr. Senta Radvanová, CSc.
oponent diplomové práce